

VILSE I HÄR

Thomas Tidholm är en av Sveriges mest älskade poeter. Hans publik sträcker sig från pek- och bilderboksslukare i krypåldern över musikaliska friformfans till lyriska hardcoreläsare. Men om hans repertoar är bred, är hans estetik i gengäld koncis. Nästan alltid handlar hans verk om gränsland, mellan dröm och tanke, imagination och verklighet. Viktor Andersson har läst Tidholms nya diktsamling *Rösterna från Avocadobergen*.

Var är vi?

Frågan söker en plats, den försöker avgöra både omgivningens konturer och dess förhållande till andra kända eller okända platser. I *Rösterna från Avocadobergen* ställer Thomas Tidholm frågan i dikten, han skriver in den som en central problempunkt i sin poesi. Där tycks "var är vi?" syfta inte bara till försöket att avgöra den plats som kallas för Avocadobergen utan också till att *osäkra* den, göra den mindre stabil och tydlig – det rör sig kanske om en fråga som Tidholm inte helt vill besvara men ändå behöver ställa, där i dikten.

På vissa sätt är diktsamlingens landskap just osäkert: vad det innebär att vara där, och vad "där" är, är svårgripbart, gåtfullt. Samtidigt är det i ett annat avseende ganska konkret. Uppmärksamheten inför själva texten och boken som en slags plats att vistas i är tydlig i Tidholms författarskap. Till denna samling har han själv tecknat bilden på omslaget – betonghus på kullar, högt vildvuxet gräs och en stor slöja av sol över dem – samt de små vinjetterna mellan bokens olika delar, och ombesörjer därmed en betydelsefull aspekt av textens materialitet. Boken är annars stor och rejäl, något att hålla i, och dikterna får ta plats och breda ut sig. Både samlingen i sig och den fiktiva orten

Avocadobergen får sin form och struktur genom en mängd olika röster och vittnesmål.

Dikterna är framlagda under körrubriker: Rösterna, som består av diverse invånare på platsen och deras historier; Vaktkåren, en grupp som i all väsentlighet spelat ut sin roll som övervakare och istället fått en säregen terapeutisk funktion; Invektor, ett kvarblivet tidigare högteknologiskt företag där arbetsuppgifterna är mycket oklara. På detta vis träder Avocadobergens nu och då fram, stilla och försiktigt, i åminnelser om förändring och framförda brottstycken ur vardagen. De många rösterna vittnar om en kris, en kedja av händelser i ett *före* som aldrig blir helt tydligt. Avocadobergen är en gammal storstadsförort vars isolation nu är uppviden, en mycket ensam plats. Den är betonghusen, det höga gräset, den moddiga ån, den närliggande skogen och, förstås, Avocadobergens invånare.

Thomas Tidholms produktion är diger och bred, han är en mångkonstnär som sedan debuten med *Försök att se* 1966 har skrivit en uppsjö diktsamlingar, pjäser och barnböcker, översatt Douglas Adams *Liftarens guide till galaxen*, regisserat kortfilmer samt medverkat i olika band och musikprojekt. I *Rösterna från Avocadobergen* är det existentiella ärendet fortsatt tydligt, ett ihärdigt försök att skriva det mänskliga utan cynism. Likaså arbetet med föreställda landskap, en utforskning av lokalitet i skrivandet som återfinns i flera av Tidholms diktsamlingar och pjäser, och i synnerhet i hans och hustrun Anna-Clara Tidholms fantasifulla barnböcker, till exempel *Lanas land* från 1996. Frågan "var är vi?" och dess osäkerhet kan sägas vara med i spelet ofta nog, i såväl skrivande som läsning. Men den står i relation till Tidholms omsorg om den plats som är texten och boken, den nyss nämnda materialiteten: det finns ett påtagligt och grundat "här" att stötta sig mot i mötet med de ofta instabila fiktiva platserna. Dessa imaginära land, områden och orter är svåra att få grepp om i deras mångtydiga troper: de kan ha drömska, satiriska och allegoriska drag, men undflyr allra oftast bestämning. Som läsare vet jag både var jag befinner mig samtidigt som jag också är bortkollrad, utkastad i ett okänt område som, på samma gång, kan rymma platser, andra, och mig själv. Avocadobergen är en sådan mångtydig plats.

Det apokalyptiska draget är nedtonat, men dikterna darrar av en ödslighet som inte bara är rumslig utan också tidslig, där rösterna och läsaren möts i tidens ände. Tidholm hamnar därmed nära den dystopiska och postapokalyptiska litteraturens slitna efter-krisen-narrativ, men bryter också med det på viktiga sätt. Tonen är mild och lugn: ödet är inte slutet utan öppnar sig mot en fortlevnad. Mycket här är avhängigt Tidholms typiskt finurliga talspråkighet, som både förstärks och kompliceras av ivrig versbindning. Avocadobergen blir de många människornas landskap, deras försök att leva ett liv definierar platsen. Inom det tematiska anslaget fungerar sävligheten effektivt: den är sällan entydig utan balanserar ofta på knivseggen mellan tragedi och komedi, mellan vansinne och vishet, sorg och hopp. Knivbladet vänds kvickt. Detta är en stor behållning med samlingen – det är härligt att komma på sig själv med att dra på munnen, lätt hänförd över vändningarna, Tidholms säkra balans mellan det igenkännbara och empatiska och det absurda eller frånstötande.

Detta sker särskilt i vaktkårens formella observationer och mottaganden av vittnesmål, som i mötet med "Djurskötaren":

**För vilken gång i ordningen utkallade
till en plats 2 km från centrum. En man där
håller djur i hage av gammalt stålnät
Olika djur, liknar ev hjortar. Mannen till attityden
starkt subversiv, saknar bostad
har bara en container där han håller till. Djuren
sägs komma från en cirkus som havererade här
före vår tid, möjligt är att de också har
förökat sig och bildat hybrider, men mannen
vill inte uppge vilka arter det är, och vi själva
ser endast att de är mkt smutsiga.**

/.../

**Dessa besök slutar utan undantag med att vi
står som släta figurer och ger oklara
förhållningsorder, varefter vi
återvänder till stationen**

Med de skiftande och blandade stämningarna blir Avocadobergen varken entydig dystopi eller utopi. Utforskningen av människornas komplicerade situation har på så vis del i den imaginära platsens obestämlighet i diktsamlingen.

Var är vi?

– tack det frågar alla som kommer

**"Var är vi?" – Det vet vi
inte mycket om. Vi bara
bor här. Och en del håller till. Här
är det ingen som undrar. Ingen människa
kan väl veta var hon är. Inte heller
i vilken tid, om det är före
eller efter vadå. Här finns somligt
av det som en människa behöver
och det är väl hela förklaringen.**

Att inte veta var är signifikativt för platsens mening. Men att undkomma att svara på frågan "var är vi?" är inte samma sak som att undkomma frågan,

dess ständiga ställande. I en mening *blir* människorna i dikterna frågan, ett tillstånd av vilshenhet – en belägenhet. Men allra mest är denna osäkerhet min som läsare, och den låter sig inte reduceras till spänningen mellan utopi och dystopi. Jag går vilse i Avocadobergen, i dess tidsliga och rumsliga instabilitet och de mångtydiga troperna, in i ett kluvet tillstånd. Tidholms platsskapande är tveeggat på detta vis: han både etablerar och raserar orten för att skapa vilshenheten. Orten och tillståndet kan inte riktigt särskiljas.

Det ska sägas att vilshenheten i *Rösterna från Avocadobergen* också får ett moraliskt och fridfullt drag. I en dikt skrivs icke-vetandet om ”var” in som sanning och frihet:

**Jag vill inte ha ett liv
om jag ska vara tvungen
att ha det omkring mig
eller inpå mig. Det bästa
även om det går fort över
är att vakna om morgonen
och varken veta var eller vem
Och framför allt inte varför
Det finns en sanning i det
Det är den enda frihet en människa har**

Om det finns något att invända mot i Tidholms utforskning av Avocadobergen är det att den lider lite grann av denna sorts fridfullhet, av en tendens att svänga pendeln för mycket mot utopin och därmed ladda ur dikten i långa sjuk. Människornas ofta makliga strävan mot ro är vackert skriven, men den skaver också i sin närmast pastorala by-anda:

**Det finns möjlighet att ha bra liv här
om man vill ha det. Jag och min Yacof och
några till från huset dricker te varje lördag
då är det vänlighet och frågor
Det är sol som i ett annat land
lika mycket**

**Man kan ha det bra om man bestämmer sig
för att vara i sitt eget. Det andra
som är runt omkring blir neutralt då
och får en lugnare färg**

När det etiska och terapeutiska i detta anslag tar överhanden vill jag tillbaka till spänningen, till Avocadobergen som kluvet landskap och tillstånd. Jag vill utforska dess gränser och dess plats *i förhållande till världen*. Det blir bättre när Tidholm får till en dynamik där det som abstraherar Avocadobergen ställs mot det lilla livets konkretion (dess tendens att sluta sig i det som är nära). Platsens instabilitet består också i dess ändlighet. Horisonten, eller gränsen, närvarar här som en viktig figur: det förment stängda eller förnöjda i det etiska och terapeutiska valet att förlika sig med platsen bryts mot sökarens färd mot kanterna, blickandet eller känslan som rör sig bortåt, mot det skilda och frånvarande.

Horisonten är ett streck

**Vi går åt det hållet ibland
men vet att det inte är något håll
bara en kant. Hur kan det finnas en kant?
Hur kan ett streck skymma allt?**

**Horisonten rör sig, den förvildas
den skrynklas vissa dagar om vinden är stark**

Det är just när platsen öppnas, när ett utanför och ett våld skymtar, som frågan "var är vi?" får sin starkaste laddning i Tidholms poesi. De få som går i "utkanterna" av Avocadobergen anar förödelsen, de hittar "en som låg och var död framstupa" och går därefter en omväg. Vilsegångna och sörjande gestalter – människor på flykt? – passerar, gåtfulla. Ensamheten och vilsheten i Avocadobergen förstärks genom gränsens laddning, skillnaden mellan här och där. En diktens och platsens isolering, som de avskilda livet i betonghusen:

**Jag bor i radhus, bredvid det som brann
Jobbet har jag på INVEKTOR. Det är nära
om man genar. Jag har älskat en kvinna
Hon bodde granne. Hon bodde i huset som brann
På kvällen ringde hon och sa – Jag tror det brinner
för jag känner rök. Det är väl inte hos dig?
Hon skrattade när hon sa det. Jag trodde hon
menade något annat. Men det var sent
jag var inte upplagd, jag var trött. Jag sov sedan
medan hennes hus brann. Det var
brandväggar emellan. På andra sidan
var allt borta nästa dag. Jag klädde mig
Jag gick genom bråten, genom hopen
förbi det svarta. Jag gick till INVEKTOR. Men
jag kom inte fram. Jag gick tillbaka
och stod där med andra. De visste inte**

**att jag älskade henne. De visste ingenting
av allt som hänt mellan oss. Allt var borta
Allt var svart och hade ingen annan färg**

De plötsliga sluttningarna i diktens mitt, där branden och sidorna sätter glöd i versen, speglar här platsens och existensens gräns, samt den underliggande isolationen i Avocadobergen. Tidholm väljer alltså att förlägga det utopiska draget i en mellanmännisklig ro som i Avocadobergen så att säga har fått börja om, samtidigt som han förhåller sig till – eller inbegrips i – en avskildhet och en sorg, en ödeläggelse i/av platsen som ständigt rinner över i den själsliga ödeläggelse som han skriver in som ett absolut villkor också i friden. Gränsen mellan här och där är överallt. På detta sätt skapas en aporetisk belägenhet, i dikten och för läsaren, som inte bara gör platsen ogripbar utan också skapar den som plats.

Tidholms säregna humor och mildhet är oemotståndlig, också här. Men inom ramen för *Rösterna från Avocadobergen* rubbar ett jämnmod ibland samlingens dynamiska skapande av plats. När knivbladet istället blixtrar, när de olika sidorna i tanken och landskapet får plats, då är det riktigt bra. Genom att inte helt separera det utopiska och läkande från platsens grundläggande apori gör Tidholm Avocadobergen till en plats att vara nyfiken på, en plats att svindlas av, men visar också på ett ogripbart moment i *alla platser*, också våra samtida platser, som kommer att vara framtida platser, deras olika sidor.

**När dom kommer
över kanten i väster
från väster, alltid väster mot öster
mot solen även om den är gömd
när dom kommer över horisonten,
över slätten, förbi odlingarna
när dom kommer med fåglar
som sällskap, måsar och andra små
när dom kommer, trötta och hungriga
/.../
när dom kommer med sina barn
genom denna förort till ingenting
denna urblåsta by, ser dom inte
att den redan är full av ögon
när dom kommer vet dom inte
vart dom kommer**

LYRIK

Rösterna från Avokadobergen

Thomas Tidholm

Ordfront 2018.

Författarfoto: Joakim Brolin